

N:o 150.

Ank. till Riksd. kansli den 21 maj 1907, kl. 6,30 e. m.

Utlåtande, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1907 åt vaktmästare.

(Särsk. Afd.)

Uti Kungl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t under vederbörliga hufvudtitlar föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1908 bevilja

till beredande af extra lönetillägg för år 1907		
åt ordinarie vaktmästare eller vederlikar hos justitiedepartementet och underlydande verk	kronor	3,100: —
till beredande af extra lönetillägg för innevarande		
år åt vissa betjante i utrikesdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli, såsom förslagsanslag	»	500: —
till beredande af extra lönetillägg för innevarande		
år åt vaktmästare i landförsvarsdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt hos departementet underlydande verk och myndigheter såsom förslagsanslag	»	1,500: —

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 96 Häft. (N:o 150.)

till beredande af extra lönetillägg för år 1907 åt ordinarie vaktmästare och med dem likställda per- soner hos sjöförvarsdepartementet samt departementet underlydande ämbetsverk, kårer och stater, såsom för- slagsanslag	kronor 1,500: —
till beredande af extra lönetillägg för år 1907 åt en del vaktmästare i civildepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till civildepartementet hörande ämbetsverk och kårer, såsom förslagsanslag	» 7,100: —
till beredande af ett extra lönetillägg för inne- varande år åt en del vaktmästare och andra betjante i finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, såsom förslagsanslag	» 3,500: —
till beredande af ett extra lönetillägg för år 1907 åt en del vaktmästare och andra betjante i eckle- siastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, såsom förslagsanslag	» 5,900: —
samt till beredande af extra lönetillägg för inne- varande år åt vissa betjante i jordbruksdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till jordbruks- departementet hörande ämbetsverk, såsom förslags- anslag	» 800: —

Uti ett vid statsverkspropositionen fogadt utdrag af statsråds-
protokollet öfver finansärenden för den 12 sistlidne januari yttrar de-
partementschefen efter att hafva behandlat frågan om dyrtidstillägg:

»Innan jag lämnar förevarande ämne, anhåller jag att få upptaga
en annan, därmed närbesläktad fråga.

Jag föranledes därtill närmast af en utaf styrelsen för statens
vaktmästares förening i Stockholm i underdånig skrifvelse den 19
oktober 1906 gjord anhållan, att Kungl. Maj:t måtte göra framställning
hos Riksdagen i syfte, att förbättrade aflöningsförmåner måtte beredas
de hos statens verk och institutioner i Stockholm anställda ordinarie
vaktmästare; och har till stöd för denna anhållan anförts hufvud-
sakligen följande.

På grund af de senare årens alltmer fortgående stegring af snart
sagdt alla lefnadskostnader vore den aflöning, som för närvarande upp-
bures af vaktmästarne i statens ämbetsverk, icke tillräcklig ens för
en ogift mans lefnadskostnader, än mindre för underhåll af familj.

Möjligheten för en vaktmästare i statens verk att förvärfva extra inkomster vore ock osäker. Den numera utsträckta arbetstiden inom särskildt en del ämbetsverk utgjorde hinder för dylik extra tjänstgöring. Tillfälle till extra förtjänst vore äfven genom konkurrensen på de olika områdena mindre än förut, hvartill komme, att det för en inom statens verk anställd vaktmästare blefve allt mera svårt att täfla med inom det ena eller andra yrket särskildt utbildade personer. Den tid syntes därför ej vara långt aflägsen, då dessa biinkomster komme att helt och hållet upphöra, liksom de redan nu reducerats till ett minimum. Det vore naturligtvis ej heller till ämbetsverkets fördel, att en vaktmästare för sitt uppehälle ofta genom nattarbete förhindrades att njuta den hvila, af hvilken han för sitt arbetes rätta fullgörande vore i behof. En orättvisa syntes vidare ligga däri, att betjante, anställda hos institutioner, lydande under vissa styrelser, fått sina aflöningsförmåner väsentligt förbättrade, under det att själfva styrelsernas betjante fortfarande stode kvar på den gamla lönestaten, såsom exempel hvarpå kunde nämnas vissa tull- och postvakt- samt järnvägsbetjante. Arbetstidens längd kunde dock för dessa betjante beräknas lika som för statens vaktmästare i allmänhet.

Den af lönerogleringskommittén för vaktmästarna föreslagna förhöjning af 300 kronor i deras löneförmåner syntes alldeles för låg för fyllande af till och med de allra blygsammaste anspråk, i synnerhet om det toges i betraktande, att de vaktmästare, som vid 35 å 40 års ålder blifvit ordinarie, hade bakom sig 10 å 15 och ännu flera extra tjänsteår och till följd häraf redan vid befordran till ordinarie befattning vore i en bekymmersam ekonomisk ställning. Den föreslagna förhöjningen understege äfven hvad flertalet industriarbetare redan vid 20 å 25 års ålder erhöle i aflöning och stode långt efter hvad vaktmästare hos Stockholms stads ämbetsverk och enskilda affärer hade i aflöning. Äfven om dessa stadens och enskilda affärers aflöningsförmåner icke ansåges böra tagas till förebild vid bestämmande af aflöningen till statens vaktmästare, syntes däremot den lönestat, som af Riksdagen år 1902 fastställt för riksbankens vaktmästare, kunna tjäna som grundval vid bestämmande af aflöningsförmånerna åt statens vaktmästare. Enligt nyssberörda stat utgjorde vaktmästarnes i riksbanken begynnelseaflöning 1,200 kronor. Efter 5 år kunde aflöningen höjas till 1,400 kronor och efter ytterligare 5 år till 1,600 kronor. Dessutom funnes till fullmäktiges disposition ett belopp af 3,000 kronor, att fördelas mellan de vaktmästare, som omhänderhade de mera ansvarsfulla uppdragen.

Den sålunda gjorda framställningen anser jag i hög grad behjärtansvärd.

Vaktmästarna hos de ämbetsverk, hvilkas aflöningsförhållanden äro bestämda enligt äldre grunder, d. v. s. i allmänhet de, för hvilka aflöningsstater fastställts före år 1901, åtnjuta i regel enligt gällande stater — af hvilka flertalet fastställts för ungefär 30 år sedan — lön, växlande mellan 500 kronor och 800 kronor, samt tjänstgöringspenningar till belopp af 300 kronor. De äga ock i allmänhet uppbära ålderstillägg efter fem års tjänstetid med 100 kronor. En del vaktmästare åtnjuta därjämte fri bostad, därvid i allmänhet 150 kronor afdragas å lönen.

Att den under senare år inträdda väsentliga stegring i lefnadskostnaderna synnerligen tungt drabbat dessa lägst aflönade bland statstjänarne är gifvet. Tydligt är ock, att den ökning i aflöningsförmåner, som i form af dyrtidstillägg under senare åren medgifvits, ingalunda motväger berörda stegring i kostnaderna för lifvets förnödenheter. Detta förhållande gör sig väl ej enbart gällande beträffande nu ifrågavarande klass af statstjänare, utan torde kunna med lika fog åberopas äfven af andra statens befattningshafvare till stöd för behovet af ökade löneförmåner. Jag underskattar ej heller befogenheten af de framställningar, som i sådant syfte gjorts, utan hyser tvärtom den förhoppning, att, sedan nu pågående utredningar angående olika verks och myndigheters löneförhållanden blifvit slutförda, de framställda önskemålen i afseende å aflöningsförbättring åt statens tjänstemän och betjänte skola inom en ej aflägsen framtid blifva i tillbörlig grad tillgodosedda, men jag anser, att, beträffande nu ifrågavarande grupp af betjänte, sådana ömmande omständigheter föreligga, hvilka göra det önskvärdt, att staten, redan innan de blifvande nya löneregleringarne hunnit genomföras, träder hjälpsamt emellan.

Obestriddigt är, att, i bredd med de stegrade lefnadskostnaderna, arbetsprisen, särskildt hvad beträffar de kroppsarbetande klasserna, under de senaste åren betydligt stigit. Visserligen är sant, att statens vaktmästare i förhållande till hos enskilda anställda arbetare äro tillförsäkrade en afsevärdt tryggare ställning på grund af rätt till pension m. m., förmåner, hvilka väl må anses i betydlig grad uppväga de bättre löneförmåner, enskildas arbetare kunna åtnjuta. Men berörda förhållande motiverar dock ej en alltför stor skiljaktighet i nämnda hänseende. Till följd af den allmänna stegring i lefnadskostnader och arbetspris, hvarom nyss nämnts, äro nu onekligen de i statens tjänst i egenskap af vaktmästare vid ämbetsverken anställda betjäntes ekonomiska villkor i allmänhet väsentligt sämre än de, hvilka man vid nu gällande aflöningsstaters fastställande afsåg att åt dem vinna.

Det må ock framhållas, att göromålen inom flertalet ämbetsverk under senare år ökats, hvilket förhållande i sin ordning föranledt en utsträckning af tjänstgöringstiden och härigenom äfven en ökning i vaktmästarnes arbete, till följd hvaraf tillfällena till biförtjänster för dem minskats.

Det kan ej heller förnekas, att vaktmästarne för närvarande äro i afseende å löneförmåner sämre lottade än vissa andra statstjänare. Särskildt gäller detta vid jämförelse med betjante hos verk — såväl statens som Riksdagens — hvilkas aflöningsförhållanden blifvit under senare tid reglerade.

Beträffande vaktmästarna hos ett af statens verk — kommerskollegium — har kollegium i underdånig skrifvelse den 30 sistlidne november gjort framställning i syfte att åt dem bereda ökade aflöningsförmåner.

Till stöd härför har kollegium åberopat, hurusom, efter det den för kollegium gällande aflöningsstat fastställdes, lefnadskostnaderna betydligt ökats, hvarjämte kollegium meddelat, att kollegium nödgats under senare tider af vaktmästarna fordra uppvaktning i ämbetsverket i större utsträckning än tillföre, ett förhållande, som för dem gifvetvis försvårat möjligheten att genom annat arbete förskaffa sig ökade inkomster; och har kollegium hemställt om åtgärders vidtagande i syfte, att vaktmästarnas i ämbetsverket aflöningsförmåner måtte från och med år 1908 utgå i öfverensstämmelse med hvad löneregleringskommittén i sitt principbetänkande härutinnan föreslagit, då alltså löneförmånerna skulle komma att utgöra, för förste vaktmästaren 1,400 kronor, däraf lön 850 kronor och tjänstgöringspenningar 550 kronor, samt till en hvar af de öfriga vaktmästarne, förutom ålderstillägg efter fem år 100 kronor, 1,100 kronor, däraf lön 600 kronor och tjänstgöringspenningar 500 kronor, dock att, om vaktbetjant i sådan egenskap åtnjöte fri bostad med vedbrand, lönen skulle minskas med 250 kronor.

Att nu verkställa en definitiv reglering af löneförhållandena, afseende enbart vaktmästarne, anser jag icke böra ifrågakomma. Med en sådan reglering torde böra anstå, till dess förslag till nya lönestater för respektive ämbetsverk föreligga till pröfning. Hvad för närvarande i frågan bör göras synes mig vara, att ett tillfälligt extra lönetillägg utöfver dyrtidstillägget beredes vaktmästarne.

I staterna för vissa verk och inrättningar finnas upptagna befattningar, hvilkas innehafvare intaga en med vaktmästarna likartad ställning. Såsom sådana må nämnas de hos hofrätterna anställda s. k. posterna. Enahanda är förhållandet med den i staten för telegraf-

styrelsen uppförde förrådsvaktaren äfvensom de i staterna för universitetet i Uppsala med flera under ecklesiastikdepartementet lydande verk och inrättningar upptagna underträdgårdsmästare, trädgårdsmedhjälpare, portvakter, maskinister, eldare och öfvereldare.

Enahanda skäl, som tala för tillfällig löneförbättring åt vaktmästarna, göra sig ock gällande hvad angår nyssbemälda befattningshafvare; och anser jag därför, att det extra lönetillägget bör tillgodokomma jämväl samtliga med vaktmästarna likställda, i gällande lönestater upptagna personer.

Beträffande storleken af det extra lönetillägget synes mig det samma lämpligen böra bestämmas till samma belopp som dyrtidstillägget, eller sålunda till 10 procent af den kontanta aflöningen; och torde enahanda grunder, som gälla för utgående af dyrtidstillägg, jämväl böra — på ett undantag när, hvarom jag strax skall nämna — i tillämpliga delar blifva gällande jämväl beträffande det extra lönetillägget.

Från åtnjutande af dyrtidstillägg äro enligt gällande föreskrifter undantagna de, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura. Då, såsom förut nämnts, en del af de betjante, hvarom nu är fråga, åtnjuta dylik förmån, skulle följaktligen, därest enahanda grunder förklaras skola gälla för det extra lönetillägget som för dyrtidstilläggen, de betjante, som äro i besittning af förstberörda förmån, gå i mistning jämväl af extra lönetillägg. Förmånen af fri bostad är ju visserligen mycket beaktansvärd med afseende särskildt å den stegring i hyror, som under senare år, förnämligast i hufvudstaden, gjort sig gällande. Då emellertid den nu föreslagna löneförbättringen är afsedd att utgöra en motvikt mot de rådande stegrade lefnadskostnaderna i allmänhet, anser jag densamma böra utgå utan afseende därå, huruvida vederbörande åtnjuta fri bostad eller icke, dock endast å den kontanta aflöningen.

För utrönande af det belopp, hvartill ett enligt angifna grunder utgående extra lönetillägg för år 1907 skulle uppgå, hafva beräkningar verkställt, enligt hvilka beloppen skulle i afrundade tal utgöra:

för vaktmästare och med dem likställda personer

under justitiedepartementet	3,100 kronor
» utrikesdepartementet	500 »
» landtförsvarsdepartementet	1,500 »
» sjöförsvarsdepartementet	1,500 »
» civildepartementet.....	7,100 »
» finansdepartementet.....	3,500 »
» ecklesiastikdepartementet	5,900 »
» jordbruksdepartementet	800 »

Härtill komma för vaktmästarna hos lotsstyrelsen 240 kronor samt hos styrelsen för postsparbanken 180 kronor. Beträffande dessa verk utgå aflöningsbeloppen från respektive fyr- och båkmedlen samt postsparbankens inkomster, hvilka medel Kungl. Maj:t äger disponera till bestridande af aflöningen inom de respektive verken.

Då de förhållanden, som legat till grund för beräkningarna, naturligen kunna under året växla, är det tydligt, att förestående belopp endast äro att anse såsom approximativa.

Hvad angår sättet för anvisande och utbetalningen af de för ändamålet erforderliga medel, torde enahanda föreskrifter, som meddelats beträffande dyrtidstilläggen, äfven här böra komma till tillämpning.

De extra lönetilläggen lära sålunda böra såsom förslagsanslag anvisas å extra stat, därvid till hvarje särskild hufvudtitel hörande summor i riksstaten böra sammanföras under ett extra anslag å hvarje hufvudtitel, med iakttagande likväl, att ingen sammanblandning af de för särskilda verk eller stater afsedda beloppen får äga rum. Ifrågavarande lönetillägg äro, såsom af det sagda framgår, afsedda att utgå år 1907, men torde böra upptagas i 1908 års riksstat; lärande Kungl. Maj:t, om anslagen beviljas, vilja anbefalla statskontoret att under år 1907 förskjuta beloppen.»

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot hvad sålunda anförts, hemställer

att Riksdagen, med bifall till hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af extra lönetillägg åt vaktmästare, må för beredande af sådant tillägg för innevarande år åt vaktmästare inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1908 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln	kronor	3,100: —
» tredje	»	500: —
» fjärde	»	1,500: —
» femte	»	1,500: —
» sjätte	»	7,100: —
» sjunde	»	3,500: —
» åttonde	»	5,900: —
» nionde	»	800: —

att utbetalas med iakttagande att ingen sammanblandning af de för särskilda verk eller stater afsedda beloppen må äga rum.

Stockholm den 21 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
